

U OČEKIVANJU PRIJELAZA DJECE IZ VRTIČA U ŠKOLU

Očekivanje početka škole kod većine je djece obojeno izmiješanim osjećajima: za neke je to ispunjenje želja, za druge nešto što se samo po sebi razumije, a za neke najgora kazna. A kakav osjećaj imaju roditelji što njihovo dijete uskoro kreće u školu?

Polazak djeteta u školu jedan je od značajnijih doživljaja ne samo djeteta već i cijele obitelji. Dijete se po prvi put susreće s društvenim autoritetom s točno određenim zahtjevima i očekivanjima. Kako će ih shvatiti i ispuniti, uveliko će utjecati na cjelokupnu sliku djeteta o sebi, na očekivanja od sebe sama i uspješnost u daljnjem životu. Roditelji pak dobivaju prvu ozbiljniju priliku procjene svog djeteta i svojih odgojnih utjecaja. Slika o tome kakvo je dijete u odnosu na drugu drugu djecu utjecat će i na očekivanja od djeteta i smjer daljnjih odgojnih utjecaja.

Kada je dijete zrelo/spremno/pripremljeno za polazak u školu – koja su to važna znanja i vještine?

Spremnost/zrelost za školu je stanje djeteta u kojem se ono može podvrgnuti procesu odgoja i obrazovanja na način koji odgovara radu u školi i postići uspješne rezultate.

Zrelost za školu ovisi o tjelesnom razvoju i zdravstvenom stanju djeteta obzirom da će dijete u školi biti izloženo naporu duljeg sjedenja u klupi koji iziskuje određeni tjelesni stav, boravka u zatvorenom i ograničenom prostoru, svladavanja puta do škole uz nošenje teške torbe, često izloženo nepovoljnim vremenskim uvjetima. Kriteriji za procjenu tjelesne zrelosti su adekvatna visina i težina, stupanj okoštavanja, pojava stalnih zuba, povećanje mišićne snage i tjelesne kontrole, fina motorika. Dijete će po prvi puta biti upućeno samo na sebe u pripremi i odlasku u školu, pa je potrebna određena samostalnost u zadovoljavanju vlastitih potreba i vođenju brige o sebi: obavljanje jutarnje higijene, priprema doručka, odijevanje i priprema školskog pribora. Dijete treba ovladati bazičnim vještinama samoočuvanja, samozaštite, samopomoći i samoobrane: poznavanje prometnih pravila i snalaženje u prometnim situacijama, prepoznavanje i izbjegavanje potencijalnih opasnosti, odolijevanje rizičnom ili nasilnom ponašanju.

Obzirom da je osnovno obilježje škole aktivnost učenja, veliki značaj ima razvijenost sposobnosti intelektualne sfere. Da bi dijete bilo uspješno u učenju potrebno je da posjeduje određenu zalihu jasnih predodžbi o bićima, predmetima i pojavama vanjskog svijeta kako bi te spoznaje i iskustva u nastavi moglo prerađivati, proširivati i produbljivati. Potrebna mu je

sposobnost koncentracije, stabilnosti i usmjerenosti pažnje, sposobnost reproduciranja putem namjernog zapamćivanja, razvijenost misaonih funkcija raščlanjivanja, uspoređivanja, uopćavanja, izvođenja, zaključivanja. Da bi dijete uspješno savladalo vještine čitanja, pisanja i računanja treba imati razvijene perceptivne sposobnosti, sposobnosti govornog izražavanja, grafomotoričke sposobnosti, kognitivne sposobnosti shvaćanja pojmova prostora, vremena, veličina i količina, boja i oblika, razumijevanja smisla simbola (brojke i slova).

Za polazak u školu potrebna je emocionalna stabilnost i socijalna kompetencija djeteta, određeni stupanj neovisnosti te zrelost za rad. Emocionalna zrelost podrazumijeva sposobnost kontroliranja emocija i ublažavanje afektivnog karaktera raspoloženja, sposobnost odgađanja trenutnih potreba i želja, psihološku sigurnost, pozitivnu sliku o sebi i samopoštovanje. Obzirom da školski život i rad zahtijevaju od djeteta uključivanje u razrednu zajednicu ono mora imati i određeni stupanj socijalne zrelosti u smislu podvrgavanja stanovitom poretku i poštivanje pravila, snalaženja u složenim socijalnim odnosima u razredu, razvijene komunikacijske i socijalne vještine dogovaranja i suradnje, nenasilnog rješavanja sukoba, kulturnog ophođenja, odgovornog ponašanja i spremnost snošenja posljedica za svoje odluke i ponašanje. Dijete ne smije biti pretjerano ovisno o roditelju već treba prihvatiti učitelja kao jednu od važnih osoba u svom životnom krugu. Zrelost za rad podrazumijeva djetetovu sposobnost da iz faze spontane igre prijeđe u fazu organizirane, hotimične djelatnosti, da prihvati zadaće koje mu postavlja škola i da ih izvršava bez obzira jesu li mu ugodne ili ne. Ono mora biti postupno razviti svijest o dužnosti i odgovornosti i sukladno tome određene radne navike namjernog učenja i pisanja zadaća. Dijete će biti izloženo stalnom procjenjivanju i ocjenjivanju pa treba biti sposobno što realnije procijeniti svoje potencijale i ograničenja, znati prihvatiti poraze i naći snage da ih prevlada. Motivacija za učenje podrazumijeva djetetovu percepciju o važnosti učenja i znanja, samopouzdanje u vlastite sposobnosti i osviještenost o povezanosti uloženog truda i rezultata.

Iz svega navedenog možemo zaključiti koja su znanja i vještine potrebni djetetu za lakši prelazak iz vrtića u školu. Jasno je da dijete u školu ne nosi samo glavu i ono što je u njoj, već i svoje tijelo, srce i dušu, stoga i naša nastojanja da ga valjano opremimo različitim znanjima, vještinama i vrijednostima moraju biti usmjerena na njegovo biće u cjelini.

Usklađen i usmjeren rad odgojitelja (u vrtićkom kontekstu) i roditelja (u obiteljskom kontekstu) mogu uveliko poduprijeti razvoj unutarnjih potencijala i sposobnosti potrebnih za uspješan polazak u školu i postizanje dobrog školskog uspjeha.

Priprema djeteta za školu - što čini vrtić, a što mogu roditelji?

Iako se priprema za školu ne može tretirati odvojeno od sveukupne pripreme djeteta za život, ipak se ona u svom specifičnom smislu intenzivira u godini prije polaska djeteta u školu, osobito u onim područjima psihofizičkog razvoja koja odstupaju od očekivanih. Osnovni stereotip u poimanju programa pripreme za školu sadržan je u tome da se on shvaća kao uži program grafomotoričkih vježbi i ciljanih zadataka usmjerenih na ovladavanje vještina pisanja, čitanja i računanja koji se intenzivno provode u vrtiću s djecom 6.g.ž. uz pomoć radnih lista i crtančica. Tako shvaćen program zanemaruje dijete kao cjelovitu ličnost, svodi pripremu za školu na usko, uglavnom spoznajno područje njegova razvoja, provodi se u kratkom vremenskom razdoblju, uz šturu didaktičku podršku, ograničava proces pripreme samo na vrtićki kontekst što je zasigurno nedovoljna i neadekvatna priprema djeteta za školu.

Sustavno pripremanje djeteta za školu odvija se u vrtiću, no pogrešno je misliti da ta priprema oslobađa roditelje odgovornosti i „posla“ oko predškolca. Što mogu roditelji učiniti?

Predstavljanje škole

Roditelji prikazuju djetetu školu na vrlo različite načine. Oni, koji su, u najboljoj namjeri, skloni nerealnim obećanjima što dijete u školi očekuje, izlažu se opasnosti da izgube dječje povjerenje kad ono krene u školu i uvjeri se da tamo ne teče med i mlijeko. Drugi se služe školom kao sredstvom zastrašivanja pa ne mogu očekivati da će dijete s radošću krenuti u školu. Treći pokazuju odviše strepnje pred onim što dijete očekuje pa će i dijete misliti da je škola strašna stvar kad je se i roditelji boje. Ukoliko roditelji pokazuju pretjeranu brigu isključivo za ocjene dijete može steći pogrešnu sliku da ga roditelji vole samo zbog dobrih ocjena pa će učenju pristupiti formalno, zbog nagrade, a neće razviti unutarnju potrebu za stjecanjem znanja.

Stoga školu treba predstaviti u realnom svjetlu kao nešto što očekuje svu djecu kako bi im pomoglo da postanu sposobni i uspješni ljudi, objasniti im da će mnogo toga naučiti, ali da će biti i dovoljno prilike za igru, da učenje nije uvijek povezano s ugodom, ali da u životu postoje stvari koje i odrasli čine jer je to potrebno iako nisu time uvijek oduševljeni.

Razvijanje pozitivnih stavova djeteta prema učenju i ocjenjivanju

Potičite djetetovo zanimanje za školu. Kad vas nešto pita, odgovorite mu uz napomenu da će o tome još više naučiti u školi. Zajednički tražite odgovore u knjigama i enciklopedijama jer ga tako osvješćujete da su knjige važan izvor znanja.

Objasnite djetetu način rada u školi koje je pretežno usredotočeno na formalno učenje za razliku od vrtićkog učenja kroz igru. Pomozite djetetu da shvati ulogu učitelja i doživi ga kao osobu vrijednu poštovanja jer će tako lakše izvršavati zadaće koje on postavlja.

Objasnite djetetu način i značenje školskog ocjenjivanja. Pripremite ga da lošu ocjenu ne doživi kao tragediju već kao izazov za pojačani napor te da i dobra ocjena zahtijeva daljnji trud. Budite pažljivi u razgovoru o ocjenama – dijete ne smije pomisliti da će njegova (ne)uspješnost utjecati na vašu ljubav prema njemu.

Privikavanje na školske obveze

Kako bi dijete razvilo određene radne navike poželjno je da preuzme neke kućne obveze koje će obavljati svakodnevno, dosljedno i samostalno: briga o kućnom ljubimcu, postavljanje stola, usisavanje prašine i sl. Prilikom dogovaranja oko djetetovih kućnih obveza vodite računa da odabir bude primjeren djetetovim sposobnostima kako bi ih moglo uspješno ostvariti.

Privikavajte dijete na sjedeći rad nudeći mu različite igre za stolom. Igrajte se s njime jer time produljujete njegovu motivaciju i koncentraciju. A što je sa čitanjem i pisanjem? Ukoliko dijete pokazuje interes za slova, podržite ga u tome, ali ga ne prisiljavajte da ih nauči. Puno razgovarajte s djetetom, čitajte mu i potičite ga da prepričava priče. Potičite ga da crta, ponudite ručni rad kako bi izvježbalo ručnu spretnost.

Osamostaljivanje djeteta i osnaživanje njegovih samozaštitnih mehanizama

Uvježbavajte s djetetom nove situacije u kojima će se uskoro naći: buđenje uz budilicu, obavljanje higijene i oblačenje, pripremanje doručka.

Upoznajte dijete s osobama na koje se može osloniti u slučaju nužde (baka, susjeda...). Pomognite mu da nauči brojeve žurnih službi i kako se one pozivaju u slučajevima nesreće te vaš broj mobitela (ako kupite djetetu mobitel, utvrdite pravila njegova korištenja – da vas smije zvati samo u slučaju potrebe, da ga ne smije koristiti u školi niti ikome davati svoj broj).

Podučite dijete pravilnom kretanju ulicom, zajedno istražite koji je put do škole najkraći i najsigurniji. Provjerite poznaje li dijete prometne znakove na tom putu, ukažite mu na eventualne opasnosti koje mu prijete u kretanju ulicom. Podučite dijete i omogućite mu da na vrijeme i bez žurbe kreće u školu. Odijevajte dijete u svijetlu odjeću s reflektirajućim detaljima koji ga čine vidljivim.

Razvijajte kod djeteta mehanizme samozaštite. Osvijestite ga kako je važno da se ne zadržava na putu do škole ili kuće, da ne odlazi kod prijatelja ukoliko vam se prethodno nije javilo, da ne ide samo u školu i natrag već da se drži grupe, da ne razgovara s nepoznatima,

ništa ne uzima od njih i ne odlazi s njima ma što mu oni ponudili. Podučite kako da se obrani ukoliko ga netko napadne (da glasno viče ili otrči u najbližu trgovinu...).

Podučite dijete koja su prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja u odnosu prema drugima. Naučite ga kako da kontrolira svoja impulzivna i rizična ponašanja, kako da se založi za sebe ne ugrožavajući druge, kako da nenasilno rješava sukobe s drugom djecom. Zahtijevajte da se drži dogovorenih pravila (da vam se javi gdje je, s kim je i što radi..), kontrolirajte svoje dijete. Osvijestite svoje dijete kako da se odupre pritiscima i nagovaranjima vršnjaka da učini nešto loše. Pripremite dijete da se zna nositi s eventualnim neugodnim događajima i situacijama (međuvršnjačko nasilje, zlostavljanje odraslih, konzumacija opijata, krađe...), ne dopustite da sa strahom ide u školu, ali niti da sam izraste u nasilnika ili delikventa.

Uključivanje djeteta u neposrednu pripremu za početak škole

Uključivanje djeteta u zajedničko nabavljanje školskog pribora i uređenje njegova radnog kutka cijelom događaju i djetetu samom daju posebnu važnost. Odlazak u kupovinu treba biti ugodan doživljaj za dijete, ono se ne smije osjećati krivim „što morate puno potrošiti na njega i mučiti se s nabavaom“. Obavite kupovinu na vrijeme i koliko je moguće uvažite djetetov izbor glede školskog pribora.

Nakon kupnje knjiga i bilježnica omogućite djetetu da sudjeluje u zamatanju jer mu time dajete na znanje da svoje stvari treba čuvati da se ne oštete i da budu uredne. Ako dijete zna pisati slova, neka samo napiše svoje ime na knjigama i bilježnicama. Zajedno prelistajte knjige i izrazite radost što će toliko novog naučiti, ali ga osvijestite i da mnogo toga već zna.

Osigurajte djetetu njegov radni kutak i potičite ga da samo vodi brigu o školskim stvarima. Od početka dogovorite stalno vrijeme učenja i pisanja zadaće kako bi dijete racionalno koristilo vrijeme i tijekom dana imalo dovoljno vremena i za igru i za obveze.

Prvi dan u školi

Ostavite nekoliko dana godišnjeg odmora za početak škole. Prvog dana neophodno je pratiti dijete u školu kako biste mu pomogli u prevladavanju eventualnog straha. Ako dijete zaplače ili se ne želi odvojiti od vas nikako se nemojte prema njemu odnositi sa zgražanjem, ljutnjom, prijetnjom već s razumijevanjem i podrškom.

Po povratku iz škole poželjno je da dijete dočeka neko iznenađenje koje će ga razveseliti. Pripremite slavlje na koje ćete pozvati njegove prijatelje i rođake uz tortu, igru, glazbu, crtiće i sl. i neka dijete s njima podijeli radost prvog školskog dana.